

FRAGMENTACIJA HABITATOV

TEORETIČNO OZADJE

Diverziteta pomeni raznolikost. Biotska raznovrstnost ali **biodiverziteta** je raznolikost oblik življenja v določenem okolju. Običajno pod tem pojmom razumemo število različnih vrst organizmov v določenem območju (vrstna raznolikost), čeprav se nanaša tudi na gensko, ekosistemsko in celo molekulsko raznolikost.

Ekosistem je osnovna ekološka enota – v njem določena življenjska združba v danih življenjskih razmerah lahko sama sebe vzdržuje in ima zagotovljen vnos energije ter kroženje snovi. Večja vrstna raznolikost pomeni bolj stabilen ekosistem. Človek je ustvaril umetne ekosisteme (kulturna krajina, polja, travniki), ki so vrstno osiromašeni in kjer je človek tisti, ki dovaja potrebno energijo, snovi za življenje takega ekosistema.

Habitat je življenjski prostor določene vrste. V njem so stvari, ki jih posamezna vrsta potrebuje za življenje, živi in neživi dejavniki. Vrste so različne. Nekatere lahko živijo v različnih okoljih, druge so prilagojene samo na točno določene razmere in v drugačnih ne bi preživele. Habitatni so različno veliki, odvisno od vrste – npr. lahko je listnat gozd ali pa samo razpadajoče drevo. Za lažje raziskovalno delo jih združujemo v habitatne tipe.

Fragmentacija

Ljudje s svojimi posegi v okolje spreminjamo življenjske prostore organizmov. Ko na primer zgradimo široko cesto skozi gozd in travnike, določenim vrstam (npr. dvoživke, plazilci, številni nevretenčarji, talne živali) razdelimo habitat na dva ločena dela. Pomeni, da imajo osebki vrste med tema dvema deloma otežene stike ali pa jih sploh več nimajo. Če zgradimo še več cest, ki se med sabo križajo, smo življenjski prostor razdrobili na več manjših delov – s tujko pravimo, da smo ga fragmentirali.

Marsikje so na primer s tem prekinjene ustaljene poti dvoživk do mokrišč, v katerih se razmnožujejo. To lahko privede do izginjanja vrste z določenih območij.

V Alpah in drugih gorovjih se nekaj podobnega dogaja zaradi klimatskih sprememb. Zgornji nivalni in subnivalni pas se zaradi segrevanja pomika vedno višje, kar pomeni, da ni več sklenjenega pasu med vrhovi gora, ampak je pas snega, tundre oz. visokogorskega rastja samo še na posameznih vrhovih. S tem se je življenjski prostor živih bitij, ki živijo v tem pasu, razdrobil (fragmentiral).

Zakaj je fragmentacija za vrsto slaba?

Omenili smo že dvoživke in njihove selitve na mrestišča. V tem primeru je fragmentacija zelo slaba. Za zdravo populacijo (skupina osebkov iste vrste, ki živi na določenem območju) je poleg dobrih življenjskih razmer potrebna tudi dobra izmenjava genov – večja ko je populacija, bolj je gensko bogata in posledično bolj odporna. S fragmentacijo se populacija deli in osebki nimajo več stikov med sabo, kar pomeni manjšo odpornost novo nastalih skupin (delov prejšnje populacije).

Vendar pa je v evolucijski zgodovini ravno zaradi ločenosti posameznih območij prišlo do nastanka novih vrst. Na tak način so se razvile endemične vrste, ki jih tudi v Sloveniji ni malo. Na primer Zoisova zvončica, Traunfellnerjeva zlatica, Wulfenov jeglič, Julijski mak, kratkodlakava popkoresa, Hladnikija, številni jamski nevretenčarji, človeška ribica... V tem primeru je fragmentacija omogočila nastanek novih vrst.